

grund til at tro, at ombudsmandens udtalelser vil have gennemslagskraft.

I praksis har bestemmelsen været benyttet dels til helt at afvise en række sager, som formelt har været omfattet af ombudsmandens kompetence, dels til at begrænse ombudsmandens undersøgelse og prøvelse af sager, som har været optaget til realitetsbehandling.

Praksis er beskrevet side 269 ff i betænkningen. Det er i lovforslagets § 16, stk. 1, fastslået, at ombudsmanden fortsat skal have ret til at afvise klager, selv om de almindelige forudsætninger for at indgive klage i øvrigt måtte være opfyldt.

Bestemmelsen angiver ingen betingelser for ombudsmandens anvendelse af beføjelsen. Ombudsmanden kan således fortsat anvende bestemmelsen, som ombudsmanden finder det mest hensigtsmæssigt.

i) Ombudsmandens iværksættelse af undersøgelser på eget initiativ.

Ombudsmanden iværksætter en række undersøgelser på eget initiativ. Det drejer sig om undersøgelser af konkrete sager, generelle såkaldt egen driftundersøgelser samt inspektioner af offentlige institutioner.

Reglerne herom er foreslået samlet i et kapitel (lovforslagets kapitel 5). Samtidig er det nu udtrykkeligt lovfæstet, at ombudsmanden kan gennemføre generelle undersøgelser af en myndigheds behandling af sager.

j) Resultatet af ombudsmandens prøvelse.

1°. Efter den gældende ombudsmandslovs § 9, stk. 1 og 2, kan ombudsmanden pålægge anklagemyndigheden at rejse forundersøgelse eller tiltale ved de almindelige domstole for forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv, dog med reservation af Folketingets adgang til at rejse rigsretssag, ligesom ombudsmanden kan pålægge vedkommende statslige styrelse at rejse disciplinærsag. Er der i en kommunal vedtægt givet bestemmelser om disciplinærfølgning, kan ombudsmanden ligeledes pålægge vedkommende kommunale myndighed at rejse disciplinærsag.

Disse sanktioner har aldrig været anvendt.

Hovedbestemmelsen om resultatet af ombudsmandens prøvelse er blevet ombudsmandslovens § 9, stk. 3: »I øvrigt kan ombudsmanden altid over for den pågældende fremsætte sin opfattelse af sagen.«

Ombudsmandens udtalelse om sin opfattelse af det retligt korrekte i forvaltningsakten eller forvaltningens øvrige handlinger eller om forvaltningens adfærds overensstemmelse med god forvaltningsskik

kan stå alene. Men udtalelsen kan også være ledsaget af henstillinger om genoptagelse af en sag, eventuelt med angivelse af det efter ombudsmandens opfattelse rigtige resultat. Og udtalelsen kan være ledsaget af kritik, der kan formuleres i mere eller mindre fordømmende vendinger.

Ombudsmandens udtalelser kan på forskellig måde gives øget vægt.

I praksis oversender ombudsmanden løbende væsentlige udtalelser til Folketingets Retsudvalg, og i den årlige beretning offentliggøres væsentlige udtalelser.

Efter lovens § 10, stk. 1, skal ombudsmanden give Folketinget og vedkommende minister eller kommunalbestyrelse meddelelse om fejl og forsømmelser af større betydning. Også sådanne sager optages i beretningerne.

Endelig bestemmer § 11, at ombudsmanden, når denne bliver opmærksom på mangler ved gældende love eller administrative bestemmelser, skal give Folketinget og vedkommende minister henholdsvis kommunalbestyrelse meddelelse herom.

Ombudsmanden har desuden to muligheder for påvirkning af forvaltningen, som ikke er omtalt i ombudsmandsloven.

Under enkeltsagers behandling og især ved de systematiske egen driftundersøgelser, som er igangsat de senere år, kan ombudsmanden påvirke forvaltningens sagsbehandling og retsanvendelse.

Hvis et retligt spørgsmål er tvivlsomt, ledsager ombudsmanden ikke helt sjældent sin udtalelse eller sin henstilling med en bemærkning om, at han, hvis vedkommende borger vil anlægge sag ved domstolene, vil henstille fri proces. Sådanne henstillinger følges altid.

2°. Den gældende lovs bestemmelser er præget af det svenske forbillede. I Sverige spiller det individuelle embedsmandsansvar en helt anden rolle end hos os. Lovens § 9, stk. 1 og 2, giver som følge heraf ombudsmanden beføjelse til at pålægge vedkommende myndigheder at rejse tiltale eller disciplinærsag – underforstået mod bestemte personer – og stk. 3 taler om ombudsmandens adgang til »over for den pågældende« at fremsætte sin opfattelse. Allerede på et meget tidligt tidspunkt blev praksis imidlertid den, at ombudsmandens reaktioner næsten altid er rettet mod et forvaltningsorgan og ikke mod en bestemt person.

Som anført under a) har denne praksis i lovforslaget ført til en omskrivning af de regler, der peger i retning af udelukkende eller overvejende personrelaterede sanktioner. I stedet er anvendt ord og vendinger, som afspejler praksis.